

BEYT

(البيت)

İlâhî hakikat ve sırların
tecelli ettiği yer olan
kalp anlamında tasavvuf terimi.

Sözlükte "ev" anlamına gelen beyt tasavvufta mecazi olarak "kalp" mânasında kullanılır. Süfîlere göre dış dünyadaki Kâbe ve arş gibi insanın mânevî âlemindeki kalp de "Beytullah"tır. Bu sebeple avlanma, herhangi bir canlıyı öldürme, fitne, fesat ve kavga çıkarma gibi Kâbe ve civarında yasaklanmış kötü-lüklere kalpte de yer vermemek gerekir.

Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde Kâbe için kullanılan isim ve sıfatları süfîler kalp için kullanmışlardır. Beyt kelimesine kalpte hâsıl olan hal ve makamları ifade edecek şekilde daha başka kelimeler eklenerek çeşitli isimler meydana getirilmiş olup bunların başlıcaları şunlardır: **Beytullah**. Kâbe hakkında kullanılan ve "Allah'ın evi" anlamına gelen bu tamlama ve aynı mânaya gelen **beytül'-muazzam**, **beytül'-ş-şerîf** gibi daha başka terimler tasavvufta Cenâb-ı Hakk'ın tecelli ettiği insan-ı kâmilin kalbi mânasına gelir. **Beytül'-harâm**. İnsan-ı kâmilin kalbi olup içine sevgiliden başkasının girmesi haram olduğu için bu ismi almıştır. **Beytül'-hikme**. İhlâsın galip olduğu kalp demektir. **Beytül'-izze**. Hak ile ittisal halinde cem⁴ makamına ulaşmış kalp anlamına gelir. Buna **beytül'-ş-şeref**, **beytül'-kerâme** ve **beytül'-recâ** gibi adlar da verilir. **Beytül'-makdis**. Mâsivâdan arınmış, dünyevî alâkalardan tamamıyla kurtulmuş kalp demektir. **Beytül'-ma'mûr**. Hakk'ın mârifet ve muhabbetiyle mâmur ettiği ve tecellileriyle donattığı ârîfin kalbidir.

Tasavvuf literatüründe beyt kelimesi kalp mânasındaki bu kullanımları yanında daha başka anlamlar ifade eden terkipler içinde de kullanılmış olup başlıcaları şunlardır: **Beytül'-a'lâ**. İlâhî sûreti alan Allah'ın halifesi durumundaki insan demektir. **Beytül'-hak** (**beytül'-atîk**). Hakk'ın tecellilerine mazhar olan kul için kullanılır. Ayrıca arza ve semaya sığınan Hak onun içine sığıldığından müminin kalbine de bu ad verilir. Hak bir kulun kalbine yerleşti mi orası artık Hakk'ın evi olmuş sayılır. Onun için kulun kalbi Hakk'ın nazargâhı, mârifet ve ilmin kaynağı, meleklerin iniş yeri ve nurların mahzeni olmuştur. **Beytül'-hizme** (**beytül'-ibâde**). Genel olarak cami ve mescidler,

süfîler arasında ise tekke ve zâviyeler için kullanılır. **Beytül'-mevcûdât**. Vahdet-i vücûdcu düşüncede her şeyi kuşatan Hakk'ı ifade etmek için kullanılır. Çünkü kâinat mutlak vücûd yalnız O'dur; diğer şeyler varlıklarını O'ndan alır ve O'nda sürdürürler.

BİBLİYOGRAFYA:

Tehânevî, *Keşşâf*, "beyt" md.; Kâşânî, *İşlâhâtü's-ş-şüfiyye*, s. 37; Hifnî, *Muştalahât*, s. 37; *el-Mu'cemü's-ş-şüfî*, s. 223-228; Ca'fer Seccâdî, *Ferheng*, Tahran 1983, s. 106-107; Pakalın, I, 222; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 403-404; Paul Nwyia, *Exégèse Coranique*, Beyrut 1970, s. 325.

İRFAN GÜNDÜZ

BEYTLEHEM

(bk. BEYTÜLAHM).

BEYTULLAH

(bk. KÂBE).

BEYTÜLAHM

(بيت لحم)

Kudüs'ün güneyinde
Hz. İsa'nın doğum yeri kabul edilen
ve hristiyanlarca
ziyaret merkezi olarak tanınan
şehir.

İbrânîce'deki asıl adı, "ekmek evi" anlamına gelen **Beytlehem**'dir. Arapça'da ise bu terkip, **Beytülâhm** şeklinde ifade edilmiştir. Kelime Batı dillerinde ve hristiyan kutsal kitabında **Bethléem** şeklinde yer almaktadır.

Beytülâhm Kudüs'ün 8-10 km. kadar güneyinde Yuda bölgesinde, denizden yüksekliği 800 m. olan bir şehirdir. Tel Amarna tabletlerinde (m. ö. XIV. yüzyıl) **Bit ilu Lahama** (Laḥmu) şeklinde geçmektedir ki "tanrı Lahama'nın evi" demektir. Lahama Ken'ânîler'in bereket tanrısıydı. Şehrin bereketli ve verimli topraklar üzerinde bulunması sebebiyle bereket tanrısı Lahama'ya nisbet edilmesi muhtemeldir. Buraya "bereket evi" anlamında **Beyt-Efrat** da denilmektedir. Ayrıca Filistin'in Galile bölgesinde Nazareth'e (Nâsıra) yaklaşık 11 km. mesafede aynı adı taşıyan bir şehir daha vardı (Yeşû', 19/15).

Yahudi kutsal kitabında Hz. Ya'küb'a oğlu Bünyâmin'in annesi Rahel'i (Rachel-Râhile) gömmesi söylenen yer Beytülâhm'dir (Tekvîn, 35/19-20, 48/7; I. Samuel, 10/2). Beytülâhm bazı komşu şehirler-

le birlikte Yahuda kabilesinin merkezi oldu. Orada Yahuda ve karısı Tamar'dan doğma, Perets'in soyundan olduklarını ileri süren bir kabile yerleşmiş, Hz. Dâvûd'un babası Yesse de onların neslinden gelmişti (I. Samuel, 16/10 vd.; Rut, 4/12-13). Rut kitabında anlatıldığına göre Hâkimler devrinde Beytülâhm, ekilip biçilmeye elverişli tarlaları bulunan bir yerleşim yeri idi. Mika'nın hikâyesinde Levi soyundan olduğu bildirilen genç ile Hâkimler kitabında sözü edilen cârîye bu şehirden gelme idi (bk. Hâkimler, 17/7, 19/1). Dâvûd ve onun asker akrabaları bu şehirde doğmuş, Samuel Dâvûd'a burada kutsal yağ sürerek onu krallığa hazırlamıştı (I. Samuel, 16/1-13). Samuel döneminde Beytülâhm önemli ibadet merkezlerinden biriydi (I. Samuel, 9/12-14). Saul'un idaresinin sonunda şehir bir müddet bir Filistî garnizonu oldu. Hz. Dâvûd'un Filistîler'le savaşırken, "Keşke biri Beytülâhm'de kapının yanındaki kuyudan bana su içirse" dediğinde üç yiğit askerinin suyu alıp gelmesiyle ilgili kutsal kitap anlatımı o zaman şehrin müstahkem olduğunu göstermektedir (II. Samuel, 23/14-17). Ayrıca Hz. Süleyman'ın oğlu Rehoboam da Kudüs'ü korumak gayesiyle diğerleri yanında Beytülâhm'i de tahkim etmişti (II. Tarihler, 11/6). Sürgünde Bâbil'e götürülen Beytülâhmîler sürgünden sonra yine aynı şehre döndüler (Ezra, 2/21; Nehemya, 7/26) ve

Beytülâhm'in kuş bakışı görünüşü - İsrail

